

Bilotskyi O. V.

candidate of legal sciences, docent department of public management and administration, Ivano-Frankivsk National technical university of oil and gas, Ukraine

**ПРАВОВІ ОСНОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОВНОВАЖЕНЬ СІЛЬСЬКИМ,
СЕЛИЩНИМ, МІСЬКИМ ГОЛОВОЮ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ
LEGAL BASIS FOR EXERCISE OF POWERS BY VILLAGE, TOWNSHIP,
AND CITY MAYORS UNDER MARTIAL LAW**

Місцеве самоврядування, як елемент саморегуляції населення, є важливою складовою суверенної, незалежної, демократичної та правової держави.

Реформа децентралізації влади не була належним чином завершена до повномасштабного російського вторгнення. Проте, незважаючи на значну критику, вона принесла успіхи не лише у мирний час, а й під час введення в Україні воєнного стану в 2022 році. Про це свідчать і недавні соціологічні дослідження згідно з яких 76,5 % громадян України переконані, що реформу місцевого самоврядування та децентралізації влади потрібно продовжувати і що реформа відіграла позитивну роль у спротиві широкомасштабному російському вторгненню [1].

У зв'язку із цим, Верховна Рада України прийняла і низку змін, які стосувались і місцевого самоврядування. Зокрема, на забезпечення заходів воєнного стану «сільський, селищний, міський голова територіальної громади, на території якої не ведуться бойові дії та не прийнято рішення про утворення військової адміністрації населених пунктів, згідно з частиною 4 статті 9 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», може прийняти рішення щодо:

1) звільнення земельних ділянок комунальної власності від незаконно розміщених тимчасових споруд, у тому числі тих, що були встановлені, але не введені в експлуатацію у встановленому законодавством порядку;

2) обстеження будівель і споруд, пошкоджених внаслідок бойових дій. Обстеження будівель і споруд, пошкоджених внаслідок бойових дій,

здійснюється відповідно до Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності»;

3) демонтажу будівель і споруд, які за результатами обстеження, визначеного пунктом 2 цієї частини, визнані аварійно небезпечними і такими, що становлять загрозу життю людей (крім об'єктів оборонного і спеціального призначення, об'єктів культурної спадщини та об'єктів, на які поширюється дія Закону України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку»)» [2].

В Україні в умовах воєнного стану триває процес удосконалення адміністративно-правових механізмів, спрямованих на підвищення відкритості та прозорості роботи органів місцевого самоврядування. Органи місцевого самоврядування демонструють значну активність у територіальних громадах, що постраждали від ворожої агресії. Після звільнення від окупації ці громади розпочали відновлення її інфраструктури, одночасно проводячи обстеження пошкодженого житла, оцінку збитків та забезпечення отримання та розподілу державних ресурсів для компенсації завданої шкоди.

Введення воєнного стану в Україні, відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 р. № 389-VIII, встановив особливий правовий режим на території держави та надав особливості повноваження як органам державної виконавчої влади, так і органам місцевого самоврядування [2]. Органи місцевого самоврядування продовжують виконувати свої обов'язки, їх повноваження зазнали зміни, адаптуючись до умов воєнного стану, зокрема створення ради оборони, забезпечення підтримки військового командування у впровадженні та реалізації оборонних та інших заходів, співпрацю зі Збройними Силами України та військовими адміністраціями та інше.

Частина 5 статті 10 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» регламентує, що «на період дії воєнного стану голови міст наділяються правом призначати осіб на посади в органи місцевого самоврядування, посади керівників комунальних підприємств, установ, організацій, що належать до сфери управління відповідного органу місцевого самоврядування, без

конкурсного відбору» [2]. Також це означає, що особи, які претендуватимуть на посаду не повинні подавати е-декларацію особи; документ рівня володіння державною мовою і стосовно таких осіб не проводяться перевірки за Законами України «Про запобігання корупції» [3] та «Про очищення влади» [4].

Надання сільським, селищним і міським головам подібних повноважень може становити серйозну загрозу демократії та принципам муніципалізму. Таке законодавче регулювання потребує сильного громадського контролю, зважаючи на те, що «особливістю місцевого самоврядування та муніципальної демократії як відкритої та самостійної системи, яка породжена громадянським суспільством та пов'язана з його політичною системою мережею безкінечних прямих та зворотних зв'язків, є циклічно - хвильовий характер існування та розвитку» [5, с. 29]. Тому необхідно дотримуватися принципів місцевого самоврядування під час введення воєнного стану.

Виклики, пов'язані з вирішенням складних проблем воєнного стану, значно підвищили ефективність співпраці між органами державної влади, територіальними громадами, громадськими організаціями та волонтерами. Ця взаємодія зосереджена на підтримці ЗСУ, розміщені евакуйованих із зони бойових дій цивільного населення та господарюючих суб'єктів на підконтрольних територіях тощо.

Умови воєнного стану не дозволяють проведення референдумів щодо припинення виконання обов'язків представниками органів місцевого самоврядування. Також не відповідає вимогам закону прийняття самостійного рішення про відмову від виконання повноважень народними депутатами, місцевими головами, їх представниками та секретарями відповідних рад.

Припинення повноважень місцевого голови, який порушив норми Конституції або законів України, порушує права та свободи громадян і не виконує доручених йому обов'язків, можливе тільки у судовому порядку, що є виявом верховенства права та законності в правовій державі.

Інші працівники органів місцевого самоврядування, крім зазначених вище осіб, можуть бути відсторонені від своїх посад за власним бажанням або за рішенням відповідного керівника, якщо це можливо.

Перед органи місцевого самоврядування взагалі, а також перед сільськими, селищними та міськими головами постали нові виклики та проблеми, які були викликані війною і залишаються нерегульованими законодавством України. У зв'язку з введенням правового режиму воєнного стану повноваження сільських, селищних та міських голів були значно розширені. Деякі з них мають своє обґрунтування, проте, наприклад, кадрові рішення варто піддавати громадському контролю.

Список використаних джерел:

1. Місцеве самоврядування та територіальна організація влади в контексті широкомасштабного російського вторгнення. Аналітичний звіт. Жовтень-листопад 2022 року. URL: <https://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1164&page=1>
2. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. Відомості Верховної Ради. 2015. № 28. Ст. 250. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
3. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>.
4. Про очищення влади: Закон України від 16.09.2014 р. № 1682-VII: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1682-18#Text>.
5. Батанов О.В. Принципи місцевого самоврядування як ціннісний вимір сучасного муніципалізму. Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія: Право. 2012. Вип. 1. С. 24–32.

Chykurkova A. D.

doctor of economics, professor (economy),. head of the department of management and public administration, Higher Educational Institution «Podillia State University», Ukraine